

Standaardbestek 270

DEEL II

Hoofdstuk 47

Processturingen

INHOUDSTAFEL

1	PLC (PROGRAMMABLE LOGIC CONTROLLER).....	3
1.1	Algemene bepalingen	3
1.1.1	Beschrijving.....	3
1.1.2	Controles.....	3
1.1.2.1	Testen	3
1.1.2.2	Waarborg	3
1.2	Functionele voorschriften	3
1.2.1	Beschrijving.....	3
1.2.1.1	Kenmerken van de uitvoering.....	3
1.2.1.1.A	Omgevingsvoorwaarden	3
1.2.1.1.B	Programmeeromgeving - programmatie	4
1.3	Technische uitrusting.....	6
1.3.1	Beschrijving.....	6
1.3.1.1	Kenmerken van de uitvoering.....	6
1.3.1.1.A	Opbouw	6
1.3.1.1.B	Capaciteit.....	6
1.3.1.2	Kenmerken van de materialen	6
1.3.1.2.A	Voeding	6
1.3.1.2.B	Processormodule.....	7
1.3.1.2.C	Bijkomende geheugenmodules	8
1.3.1.2.D	In- en uitgangsmodule	8
1.3.1.2.E	Communicatiemodule	11
1.3.1.2.F	Veiligheids-PLC	13
1.4	Programmatie.....	13
1.4.1	Beschrijving.....	13
1.4.1.1	Kenmerken van de uitvoering.....	13
1.4.1.1.A	Hardware	13
1.4.1.1.B	Software.....	14
1.5	Documenten	15
1.5.1	Beschrijving.....	15
1.5.1.1	Kenmerken van de uitvoering.....	16
1.5.1.1.A	Hardware	16
1.5.1.1.B	Software.....	17
1.6	Diverse leveringen en werken.....	18
1.6.1	Opleiding	18
1.6.2	Reservematerialen	18

LIJST NORMEN EN DIENSTORDERS

EN-IEC 61508.....	11
EN-ISO 13849-1	11
IEC 60664 2 1:1997	2
IEC 60664:2000	2
ISO 2110:1989	10
ISO/IEC 646:1991	13
NBN EN 60027-1:2007.....	15
NBN EN 60445:2000	15
NBN EN 60947-5-1:2005	8
NBN EN 61131-2:2008.....	2, 7, 8, 14
NBN EN 61131-3:2013.....	12
NBN EN 61131-5:2001.....	5
NBN EN 62061	11

1 PLC (PROGRAMMABLE LOGIC CONTROLLER)

1.1 Algemene bepalingen

1.1.1 Beschrijving

Een Programmeerbare Logische Besturingseenheid of PLC is een elektronisch apparaat met een microprocessor dat op basis van de informatie op zijn diverse ingangen, zijn uitgangen aanstuurt.

1.1.2 Controles

1.1.2.1 Testen

Elk programma wordt vóór het opladen ter plaatse grondig getest. De opdrachtnemer legt een voorstel voor van de uit te voeren testen. Deze testen gebeuren in overleg met de aanbestedende overheid. De testen worden uitgevoerd in aanwezigheid van de aanbestedende overheid of van haar afgevaardigde(n) en zijn ten laste van de opdrachtnemer.

Er worden twee soorten testen voorzien:

- functionele testen.
De functionele tests testen het programma onder normale omstandigheden. Minimaal worden alle beveiligingsorganen voor mens en installatie uitgetest.
- stresstesten.
De stresstesten testen het programma onder abnormale omstandigheden. Deze test omvat een onderbreking van de voedingsspanning. De voedingsspanning van de besturingseenheid wordt uit- en aangeschakeld. Men gaat na of het opstartgedrag van de programmeerbare besturingseenheid aan de functionele specificaties voldoet. Ter plaatse wordt een logboek bijgehouden. Dit logboek vermeldt onder meer datum, tijd, testresultaten, wijzigingen en eventuele opmerkingen. Het wordt gevisieerd zowel door de diensten van de opdrachtnemer als door de aanbestedende overheid. Het logboek wordt samen met de elektrische schema's, opgeborgen in het kastelement of in een planhouder, bevestigd op de deur van de kast, waarin de programmeerbare besturingseenheid gemonteerd is.

1.1.2.2 Waarborg

De opdrachtnemer bezorgt een garantie van de leverancier aan de aanbestedende overheid, waarin staat vermeld dat het leveren van besturingsmodules en andere kringen van de besturing is gewaarborgd voor een periode van tien jaar gerekend vanaf de voorlopige oplevering.

1.2 Functionele voorschriften

1.2.1 Beschrijving

De voorschriften vermeld in dit hoofdstuk zijn zowel van toepassing op modulaire types van programmeerbare logische eenheden welke volledig samengesteld dienen te worden, als op types waarbij voeding en processor met eventuele in- en uitgangen reeds voorgeconfigureerd zijn.

1.2.1.1 Kenmerken van de uitvoering

1.2.1.1.A OMGEVINGSVOORWAARDEN

De verschillende elementen zijn zo opgevat dat ze kunnen toegepast worden voor industrieel gebruik. Het geheel is opgesteld in een gesloten, natuurlijk of gedwongen geventileerde kast. Indien de kast voorzien is van verwarming en ventilatie, dient de goede werking van de verwarming en ventilatie door de besturingseenheid gecontroleerd te worden. In geval van storing dient een alarmmelding gegenereerd te worden die door het gebruikersprogramma verwerkt wordt.

De programmeerbare logische besturingseenheden, met hun in- en uitgangen en met hun uitwendige

bekabeling, zijn zodanig opgevat dat ze geplaatst kunnen worden in de onmiddellijke omgeving van hoog- en laagspanningskabels, transformatoren, zend- en ontvangstapparatuur.

De goede werking van de programmeerbare besturingseenheid wordt verzekerd onder de volgende omstandigheden:

- (definities volgens NBN EN 61131-2:2008);
- omgevingstemperatuur (“Operating ambient air temperature”) van 0 °C tot 55 °C;
- opslagtemperatuur van -25 °C tot 70 °C;
- relatieve vochtigheidsgraad (“Relative humidity severity level”): RH 2 (van 5 % tot 95 % zonder condensatie);
- trillingsbestendigheid: conform artikel 2.1.3.1. “Vibrations” van NBN EN 61131-2:2008;
- schokbestendigheid: conform artikel 2.1.3.2. “Shocks” van NBN EN 61131-2:2008;
- vervuiling: isolatieafstanden in functie van vervuilingsgraad 2 volgens IEC 60664:2000 en IEC 60664 2 1:1997;
- ruisimmunititeit: overeenkomstig tabel 16 “Electrical noise immunity requirements for PC-system and standalone peripherals” van NBN EN 61131-2:2008.

1.2.1.1.B PROGRAMMEEROMGEVING - PROGRAMMATIE

1.2.1.1.B.1 Algemeen

De programmeersoftware werkt op Linux, Windows-7 of een recentere Windows versie.

De programmeersoftware met licentie en de daarbij horende activeercode of hardware sleutel, inclusief de programma-broncode met bijhorende tekst en uitleg, wordt op CD/DVD-ROM geleverd.

De hardwarebeveiliging - indien aanwezig - hoort bij de CD/DVD-ROM.

Indien modules zijn gebruikt die aparte bibliotheken vereisen in de programmeeromgeving, worden ook deze meegeleverd met hun eventuele licentie of andere aanwezige beveiliging.

De functies van de programmeersoftware worden met een muis opgeroepen via selectiemenu's en iconen.

Een contextgevoelige hulpfunctie laat toe uitleg te krijgen betreffende de functies van de programmeersoftware en de instructies van de programmeerbare besturingseenheid. Nadat een functie of instructie geselecteerd is, kan met behulp van de hulpfunctie ook informatie verkregen worden betreffende eventueel in te vullen parameters.

Indien de auteursrechtelijke beveiliging van de programmeersoftware hardwarematig wordt gerealiseerd op de parallelle poort of op de USB-poort, dan mag deze geen invloed hebben op de werking van andere randapparatuur of hardware beveiligingen.

1.2.1.1.B.2 Editeerfuncties

De volgende functies zijn minimaal aanwezig:

- ontwikkelen en aanpassen van programmamodules;
- overschrijven van in- en uitgangen, operanden en instructies;
- tussenvoegen van in- en uitgangen, operanden en instructies;
- wissen van in- en uitgangen, operanden en instructies;
- wissen, kopiëren en verplaatsen van geselecteerde stukken software;
- tussenvoegen van programmamodules;
- wissen van programmamodules.

De ontwikkelde programmamodules kan men een naam en versienummer geven en voor later gebruik bewaren. Deze modules kunnen afzonderlijk getest en foutvrij gemaakt worden.

Indien men het programma of de programmamodules onder een bepaalde naam op CD-ROM opslaat, wordt er automatisch gecontroleerd of deze naam niet reeds bestaat. Indien dit het geval is, dient een overschrijfbevestiging gevraagd te worden.

Wanneer een programma overgebracht wordt naar een permanent geheugen, moet eerst nagegaan kunnen worden of de inhoud van het permanent geheugen volledig gewist is.

1.2.1.1.B.3 Testfuncties

Testfuncties zijn voorzieningen die processimulatie mogelijk maken.

Zo moet het onder meer mogelijk zijn om in- en uitgangen te forceren. Tevens dient men de toestand van procesvariabelen, zoals ingangen, uitgangen, merkers, timers, tellers en data, te kunnen volgen terwijl het programma werkt.

Daarom zijn minimaal de volgende mogelijkheden aanwezig:

- controlepunten: het programma kan op willekeurige plaatsen in het programma door de gebruiker instelbare controlepunten getest worden;
- om de wijziging van de procesvariabelen gedurende het programmaverloop te volgen, kan op willekeurige plaatsen in het programma de toestand van deze variabelen dynamisch opgevraagd worden;
- indien men de toestand van een teller opvraagt, dient niet alleen aangegeven te worden of de teller al dan niet geactiveerd is, het aantal pulsen dat de teller op dat ogenblik gedetecteerd heeft, dient eveneens aangegeven worden;
- in het geval van tijdfuncties is het mogelijk om het verloop van de opgevraagde tijdfunctie weer te geven;
- zoekfunctie: bij deze functie wordt een als zoekbegrip opgegeven instructie of operand, absoluut of symbolisch, in het programma opgezocht;
- wijzigen van variabelen: deze functie maakt het mogelijk procesvariabelen, zoals in- en uitgangsregisters, merkers, tijden, tellers en data, te wijzigen;
- het programmeertoestel kan ook de waarde van de klokken in de besturingseenheid aanpassen om na te gaan of de hierop gebaseerde tijdfuncties goed werken;
- sturen van fysische uitgangen:
  - met deze functie kunnen afzonderlijke uitgangen onmiddellijk in de gewenste signaaltoestand gebracht worden, dit heeft geen invloed op de registers of de programmaverwerking, niet geplaatste of defecte uitgangsmodule en foutieve bedrading zijn aldus detecteerbaar;
  - bij het sturen van fysische uitgangen of het wijzigen van variabelen, genereert de programmatuur waarschuwingmeldingen om de gebruiker op het potentieel gevaar van deze acties te wijzen.

1.2.1.1.B.4 Documentatiefuncties

De volgende functies kunnen opgeroepen worden, en de visualisatie ervan kan zowel op scherm als op printer gebeuren:

- referentielijsten: het is mogelijk om absolute en symbolische referentielijsten van ingangen, uitgangen, merkers, tijden, tellers en data te genereren, deze referentielijsten duiden aan waar de operanden in het programma voorkomen en geven aan in welke context de variabelen gebruikt worden, zoals bijvoorbeeld definiëring van de variabele, afvraging van de variabele, eventueel gebruik als parameter in een subroutine;
- bezettingsfunctie: de bezettingsfunctie geeft een overzicht van de gebruikte en nog beschikbaar zijnde operanden (lijst van gebruikte en ongebruikte adressen), alsook een overzicht van de geheugenbezetting;
- commentaarfunctie: tijdens en na het schrijven van het programma is het mogelijk om commentaar aan het programma toe te voegen en te verwijderen, de visualisatie van deze informatie- en documentatiefuncties kunnen opgeroepen worden, de visualisatie ervan kan zowel op beeldscherm als op de printer gebeuren.

1.3 Technische uitrusting

1.3.1 Beschrijving

1.3.1.1 Kenmerken van de uitvoering

1.3.1.1.A OPBOUW

De programmeerbare logische besturingseenheid bestaat uit één of meer basismodules, die de voeding, processor, geheugen, communicatie en eventueel in- en uitgangen omvatten. De basismodules kunnen aangevuld worden met ingangs- en uitgangsmodule en communicatiemodules.

Maken verder deel uit van de programmeerbare besturingseenheid:

- alle nodige verbindingkabels;
- alle vereiste software.

1.3.1.1.B CAPACITEIT

1.3.1.1.B.1 Definities

De oorspronkelijke uitrusting omvat het geheel van modules, zoals voedingsmodules, in- en uitgangsmodule, ..., die bij de indienststelling in het rack van de besturingseenheid geplaatst worden om de goede werking van de installatie, overeenkomstig de voorschriften van de opdrachtdocumenten, te verwezenlijken.

Indien de besturingseenheid meer dan 1.024 in- en uitgangen heeft, dan wordt de besturingsopgave gesplitst en verdeeld over meerdere besturingen die in een netwerk worden verbonden.

De eindcapaciteit is de capaciteit tot dewelke de besturingseenheid uitgebreid kan worden door het bijvoegen van uitbreidingsracks en kableringen.

1.3.1.1.B.2 Vereisten

De opdrachtdocumenten leggen een eindcapaciteit vast. Indien de te besturen installatie een hogere capaciteit vereist dan deze eindcapaciteit, dan wordt de besturingsopgave gesplitst en verdeeld over meerdere logische eenheden die in een netwerk verbonden worden.

Conform de voorschriften van de opdrachtdocumenten, kan de vereiste basis- of eindcapaciteit verwezenlijkt worden door gebruik te maken van uitbreidingsracks, hetzij lokaal (tot op 20 m afstand), hetzij op afstand (tot op 500 m afstand). Deze uitbreidingen zijn voorzien van een voedingsmodule, een aantal digitale of analoge in- en uitgangsmodule waarmee in- en uitgangssignalen op afstand verwerkt kunnen worden en indien nodig een koppelingsmodule om de netwerkfunctie te bewerkstelligen.

In het geval de communicatie verbroken wordt, moeten deze uitbreidingseenheden zelfstandig in staat zijn om hun uitgangen in een gespecificeerde toestand te brengen binnen een welbepaalde tijd en zonder dat er tussentijds niet-gespecificeerde uitgangstoestanden kunnen voorkomen. Bij verbreking van communicatie wordt tevens een foutmelding gegenereerd. De centrale processor dient het gebruikersprogramma in te lichten over de status van de uitbreidingseenheden.

De uitbreidingseenheden moeten worden gezien als een integraal onderdeel van de programmeerbare besturingseenheid. De technische voorschriften van NBN EN 61131-5:2001 zijn dan ook op deze uitbreidingseenheden volledig van toepassing.

1.3.1.2 Kenmerken van de materialen

1.3.1.2.A VOEDING

De voeding levert de verschillende spanningen nodig voor de interne werking van de programmeerbare besturingseenheid. De aansluiting gebeurt op het net 230 V @ 50 Hz.

De doorsnede van de voedingskabel is in functie van de toepassing maar bedraagt minimaal 1,5 mm².

De in- en uitgangskringen worden gevoed door één of meer externe voedingen, afhankelijk van de gewenste spanningen en het benodigde vermogen. De voedingsspanning voor de in- en uitgangs-

kringen dient geleverd te worden door een andere voeding dan de voedingsmodule van de besturingseenheid, zelfs indien de in- en uitgangskringen door een 24 V gelijkspanning gevoed worden.

Het geïnstalleerde vermogen is voldoende voor de basiscapaciteit van de uitrusting bij volledige belasting.

Het aantal verschillende voedingen wordt zoveel mogelijk beperkt. Indien meerdere voedingen gebruikt worden, worden hun respectievelijke nulpunten met behulp van equipotentiaal geleiders onderling verbonden.

De voedingsmodule(s) is (zijn) beschermd tegen aansluiten van verkeerde polariteit en verkeerde spanning. De voedingsmodule(s) is (zijn) ook voorzien van een overstroom- en overspanningsbeveiliging. De voedingsmodule(s) is (zijn) uitgerust met een zelfdiagnosefunctie die onder meer nagaat of de opgewekte spanningen binnen de tolerantiegrenzen blijven. De status van iedere voedingsmodule wordt gevisualiseerd aan de voorzijde van de module.

De tolerantie waarbinnen een normale werking verzekerd is, is minimaal $\pm 10\%$ voor de netspanning en ± 2 Hz voor de netfrequentie. Een onderbreking van het net gedurende 10 ms mag op de werking van de besturingseenheid geen invloed hebben, welke ook zijn belasting is. Buiten deze grenzen werkt de besturingseenheid ofwel normaal verder, ofwel stelt hij zichzelf automatisch buiten dienst. De uitgangselementen gaan in dit laatste geval over naar een gespecificeerde bedrijfsveilige toestand. In geval de aangesloten uitgangselementen door afzonderlijk beschermde kringen gevoed worden, bijv. bij aanwending van verschillende spanningen, stelt het onderbreken van 1 van de voedingen de besturingseenheid buiten dienst.

1.3.1.2.B PROCESSORMODULE

De centrale processor wordt verwezenlijkt in functie van de eindcapaciteit van de besturingseenheid. Voor installaties met decentrale in- en uitgangen, moet de programmeerbare logische besturingseenheid variabele steekplaatsadressering toelaten om een logische naamgeving in groepen toe te laten. De processor is in staat om na te gaan welke modules in het rack aanwezig zijn. Indien het gebruikersprogramma een niet-aanwezige module wenst te adresseren, wordt een foutmelding gegenereerd en stopt de besturingseenheid.

De centrale verwerkingseenheid is opgebouwd rond een microprocessor met minimaal 32 bit verwerking. De klokfrequentie van de processor is voldoende hoog zodat de verwerkingstijd van de processorinstructies voldoende kort is om de hierna vermelde verwerkingstijden voor programma-instructies na te leven.

De verwerkingstijden voor de programma instructies zijn als volgt verdeeld:

- 5 % van de programma-instructies worden uitgevoerd binnen 5 μ s;
- 50 % van de programma-instructies worden uitgevoerd binnen 50 μ s;
- 80 % van de programma-instructies worden uitgevoerd binnen 100 μ s;
- 90 % van de programma-instructies worden uitgevoerd binnen 500 μ s;
- 100 % van de programma-instructies worden uitgevoerd binnen 1.000 μ s.

Ingedeeld volgens het type instructie, zijn de verwerkingstijden als volgt:

- bit instructies: < 0,2 μ sec;
- woord instructies: < 0,5 μ sec;
- integer bewerking: < 5 μ sec;
- floating point bewerking: < 5 μ sec.

Indien elke programma instructie evenveel tijd in beslag neemt, dan bedraagt de instructietijd 20 μ s.

De centrale verwerkingseenheid is voorzien van een RAM-geheugen. Het RAM-geheugen is een statisch geheugen van het CMOS-type. De geheugencapaciteit van dit geheugen is gelijk aan deze, noodzakelijk voor de realisatie van de installatie (programma, variabelen voor communicatie, aansturing van bedieningspanelen, ...) vermeerderd met 20 % voor eventuele uitbreiding.

De geheugencapaciteit waar tot het interne RAM-geheugen nog verder uitgebreid kan worden, bedraagt minimaal 32 K programma-instructies.

Het RAM-geheugen wordt gebufferd door een Lithiumbatterij. De levensduur van de batterij bedraagt tenminste 10 jaar bij opslag en tenminste 1 maand wanneer de batterij instaat voor de voeding van het RAM-geheugen.

Er wordt gezorgd voor een reeks interne foutdetectiekringen die de correcte toestand van de centrale verwerkingseenheid, het geheugen, de interne bus, de communicatiekanalen, het programma (watchdog timer) en de voedingsspanning controleren. Deze controle gebeurt cyclisch. De status van de processormodule wordt gevisualiseerd aan de voorzijde van de module.

Treedt er een fout op, dan wordt het alarmsignaal op een hiervoor bestemde uitgang gegenereerd.

Wanneer het systeem volgens de foutdetectiekringen normaal functioneert, bevindt deze uitgang zich in een gespecificeerde toestand. In het andere geval zal deze uitgang naar de andere toestand overgaan. Op deze manier moet een foutmelding op afstand gerealiseerd kunnen worden. De uitgangselementen gaan in deze situatie over naar een gespecificeerde bedrijfsveilige toestand.

De processor bevat een software gestuurde gebufferde klok/kalender. De kalenderfunctie is automatisch gecompenseerd met betrekking tot schrikkeljaren.

De processormodule is steeds met een communicatiepoort uitgerust ter programmering van de logische besturingseenheid zonder dat er verbindingen met andere periferie moet worden verbroken.

De seriële poorten zijn ten opzichte van de interne elektronica galvanisch gescheiden en voldoen aan de voorschriften van **SB 270-47, §1.3.1.2.E COMMUNICATIEMODULES**.

1.3.1.2.C BIJKOMENDE GEHEUGENMODULES

Het RAM-geheugen van de programmeerbare besturingseenheid is uitgerust met een bijkomend permanent geheugen, waarvan de inhoud bewaard blijft zonder behulp van een voedingsspanning.

Het RAM-geheugen wordt gebruikt voor het ontwikkelen en het op punt stellen van het applicatieprogramma (online programmering). Eens het programma op punt staat, wordt het in het permanente geheugen geladen. Het permanente geheugen is van het type EEPROM of FLASH EPROM in functie van de opgelegde eisen in de opdrachtdocumenten.

De capaciteit van het permanente geheugen is gelijk aan het geheugen, noodzakelijk voor de realisatie van de installatie (programma, constanten, teksten voor bedieningspanelen, ...) vermeerderd met 20 % voor eventuele uitbreiding. De geheugencapaciteit waartoe het permanente geheugen nog verder uitgebreid kan worden, bedraagt minimaal 32 K programma-instructies.

1.3.1.2.D IN- EN UITGANGSMODULES

1.3.1.2.D.1 Algemeen

Opbouw

Om een maximale flexibiliteit te garanderen zijn er verschillende in- en uitgangsmodule toegelaten die aan verschillende behoeften voldoen, zowel op het niveau van functionaliteit (DC/AC, digitaal/ analog, thermokoppels, Pt 100, ...) als op niveau van modulariteit (2, 4, 8, 16, 24, 32 of 64 in- of uitgangskringen).

De gebruikte elektronische schakelingen zijn storingsongevoelig voor invloeden van buitenaf, zoals gedefinieerd volgens NBN EN 61131-2:2008 en dit wat betreft de in- en uitgangskringen en de besturingseenheid in zijn geheel.

Aansluitingen

De aansluitingen op de modules worden verwezenlijkt d.m.v. connectoren.

Iedere aansluitconnector is afzonderlijk verwijderbaar, zodat men de bedrading niet moet verwijderen bij het plaatsen of verwijderen van een module.

De aansluitconnectoren en de modules mogen onder spanning gemanipuleerd worden zonder risico op beschadiging, zelfs wanneer ze belast zijn. De processormodule detecteert dat er een module verwijderd wordt en zal dit melden aan het gebruikersscherm.

De aansluitingen aan de voorzijde mogen het zicht van licht of andere signalisaties niet belemmeren.

De bekabeling wordt uitgevoerd met soepele kabels die men in kabelgoten plaatst.

Drie verschillende categorieën kabels worden onderscheiden:

- communicatiekabels, kabels met analoge signalen en kabels met telsignalen, deze kabels worden in afgeschermd kabel uitgevoerd;

- kabels met digitale ingangssignalen;
- kabels met digitale uitgangssignalen.

De ingangs- en uitgangsmodule worden d.m.v. een ronde kabel of flatcable met geleidersdoorsnede 0,5 mm² en connectoren aan beide zijden verbonden met een klemmenstrook. De klemmenstrook heeft aan één zijde een uittrekbare connectorverbinding en aan de andere zijde schroefbare verbindingen voor aansluiting van de externe toestellen. Alle in- en uitgangen worden op deze manier verbonden, ook de reserve.

Men gebruikt verschillende kleuren voor de meeraderige bekabeling van in- en uitgangskringen.

De doorsnede en het aantal aders is functie van de toepassing, doch de doorsnede van de ader mag nooit kleiner zijn dan 0,5 mm².

De kabelgoten worden voldoende groot gedimensioneerd zodat ze voor maximaal 80 % gevuld zijn. De kabelgoten mogen de natuurlijke ventilatie van de besturingseenheid niet belemmeren.

De aansluitklemmen zijn in een onontvlambaar niet-hygroscopisch materiaal. Ze zijn voorzien van een herkenningsetiket. Iedere klem, laat het aansluiten toe van 2 draden van 1,5 mm². De aansluiting van de uitwendige kabels gebeurt d.m.v. vooraf geïsoleerde klemschoenen. Men gebruikt afzonderlijke klemmenstroken voor in- en uitgangsklemmen en voor verschillende spanningsniveaus. De klemmenstroken worden voldoende groot gedimensioneerd zodat ze voor maximaal 80 % bezet zijn. De doorsnede van de beschermings- en equipotentiaal geleiders is functie van de toepassing maar bedraagt minimaal 16 mm².

Wanneer een aarding met een weerstand van minder dan 10 Ω vereist is, wordt deze voorzien bij het leveren en plaatsen van de besturingseenheid.

1.3.1.2.D.2 Digitale ingangen

De volgende ingangsniveaus zijn beschikbaar:

- gelijkspanning: 24 V of 48 V volgens de bepalingen van de opdrachtdocumenten;
- wisselspanning: 50 Hz, 230 V.

Andere spanningsniveaus worden met behulp van externe interfacemodules tot deze spanningen herleid. Het lager logische niveau 5 V wordt niet toegelaten. Voor de gevraagde spanningsniveaus zijn ingangen beschikbaar waarvan de logische drempels overeenkomen met type 1 en type 2, zoals gedefinieerd in NBN EN 61131-2:2008.

Een variatie van 20 % op de voedingsspanning van de ingangsmodule mag geen storende invloed hebben op hun goede werking. De ingangen zijn beveiligd tegen overspanningen en tegen geïnverteerde polariteiten.

Een galvanische ontkoppeling van het opto-elektronische type wordt toegepast. De isolatie tussen kanalen onderling, tussen kanaalgroepen en tussen kanalen en bus bedraagt 500 V r.m.s. (root mean square). bij 50 Hz gedurende 60 s. De opdrachtdocumenten kunnen een isolatieniveau van 1500 V vragen, bijv. voor lange externe ingangslijnen naar een centrale programmeerbare logische besturingseenheid waar er gevaar bestaat voor inductiespanningen.

Indien gebruik gemaakt wordt van externe voedingen, mogen de verschillende ingangskanalen door verschillende fasen gevoed worden.

De tijdsvertragingconstante van het filternetwerk tegen stoorsignalen bedraagt minimaal 5 ms en maximaal 20 ms.

De logische staat van elke ingang afzonderlijk wordt gevisualiseerd door een verlichte aanduiding. De signalisatie-LED's van alle ingangen van een ingangsmodule moeten samen zichtbaar zijn. Een omschakeling via een knopje zodat verschillende groepen ingangen op dezelfde reeks lampjes worden weergegeven is niet toegelaten.

1.3.1.2.D.3 Digitale uitgangen

De uitgangen worden uitgevoerd d.m.v. een relais of een halfgeleiderelement. Beide uitgangcontacten zijn spanningsvrij.

De wisselspanninguitgangen zijn geschikt voor gebruikerscategorie AC 15 volgens NBN EN 60947-5-1:2005. Relaisuitgangen kunnen in deze gebruikscategorie tenminste 300.000 schakeloperaties verrichten. De uitgangskarakteristieken voldoen aan NBN EN 61131-2:2008

De gelijkspanningsuitgangen zijn geschikt voor gebruikscategorie DC 13 volgens NBN EN 60947-5-1:2005. Relaisuitgangen kunnen in deze gebruikscategorie tenminste 300.000 schakeloperaties verrichten. De uitgangskarakteristieken voldoen aan NBN EN 61131-2:2008. De volgende uitgangsniveaus zijn beschikbaar:

- gelijkspanning: 24 V of 48 V volgens de bepalingen van de opdrachtdocumenten;
- wisselspanning: 50 Hz, 230 V.

Indien een andere stuurspanning vereist is, wordt de uitgangsspanning met behulp van een externe interfacemodule tot dit stuurspanningsniveau herleid.

De continue uitgangsstroom kan 0,5 A per uitgang bedragen bij een Ohmse belasting. In het geval van een inductieve belasting ($\cos \varphi = 0,5$) kan de uitgangsstroom 1 A per uitgang bedragen. Deze eis geldt voor een gelijktijdigheidfactor van minimaal 50 %.

Het vermogengedeelte wordt galvanisch geïsoleerd van het centraal gedeelte. De isolatie tussen kanalen onderling, tussen kanaalgroepen en tussen kanalen en bus bedraagt 500 V r.m.s. bij 50 Hz gedurende 60 s. Als de opdrachtdocumenten het voorschrijven, bijv. voor lange externe uitgangslijnen naar een centrale programmeerbare logische besturingseenheid waar er gevaar bestaat voor inductiespanningen, dan kan een isolatieniveau van 1500 V gevraagd worden.

Indien gebruik gemaakt wordt van wisselspanning, mogen de verschillende uitgangskanalen door verschillende fasen gevoed worden.

De uitgangen worden elektronisch beschermd tegen overstromen. Bij relais-uitgangen is bescherming door zekeringen toegelaten. Alle uitgangen naar het terrein of buiten de stuurkast worden verbonden via een interfacerelais. Indien de bescherming gebeurt d.m.v. zekeringen bevinden de gegevens van de zekering zich aan de binnenzijde van de uitgangsmodule. De uitgangen zijn tevens beveiligd tegen geïnverteerde polariteiten. Een beschermkring tegen overspanning en een ontstoringskring wordt voorzien. De ontstoringskring wordt op het te bedienen element geplaatst en niet op de uitgangsmodule zelf.

De logische stand van elke uitgang afzonderlijk wordt gevisualiseerd door een verlichte aanduiding.

1.3.1.2.D.4 Analoge ingangen

De analoge ingangsmodule hebben als karakteristieken:

- functionaliteit: verschillende ingangsbereiken waaronder tenminste 4 - 20 mA, 0 - 10 V, thermokoppel en Pt 100;
- de maximale resolutie bedraagt tenminste 12 bits;
- de nauwkeurigheid is minimaal 1 % van het ingangsbereik bij 25 °C;
- ingangsimpedantie:
- maximaal 300 Ω voor stroomingangen;
- minimaal 10 k Ω voor spanningsingangen;
- een isolatie tussen ingangskanaal en databus van minimum 500 V r.m.s. bij 50 Hz gedurende 60 s. Als de opdrachtdocumenten het voorschrijven, bijv. voor lange externe ingangslijnen naar een centrale programmeerbare logische besturingseenheid waar er gevaar bestaat voor inductiespanningen, dan kan een isolatieniveau van 1500 V gevraagd worden;
- de kanalen zijn onderling, één per één, galvanisch van elkaar gescheiden;
- de verwerkingstijd is korter dan 20 ms per ingang (zonder integratie);
- indien het ingangssignaal de werkinggrenzen te buiten gaat moet er een alarm gegenereerd worden.
- De bemonsteringsparameters kunnen voor elk kanaal softwarematig vastgelegd worden.
- De ingangen voor thermokoppels zijn intern voorzien van een koude las compensatie en van een linearisatie.

1.3.1.2.D.5 Analoge uitgangen

De analoge uitgangsmodule hebben als karakteristieken:

- functionaliteit: verschillende uitgangsbereiken waaronder tenminste 4 – 20 mA en 0 - 10V;
- resolutie: tot tenminste 10 bits leverbaar;
- de nauwkeurigheid is minimaal 1 % van het uitgangsbereik bij 25 °C;
- een isolatie tussen uitgangskanaal en databus van 500 V r.m.s. bij 50Hz gedurende 60 s; Als de opdrachtdocumenten het voorschrijven, bijv. voor lange externe uitgangslijnen naar een centrale programmeerbare logische besturingseenheid waar er gevaar bestaat voor inductiespanningen, dan kan een isolatieniveau van 1500 V gevraagd worden.
- de kanalen zijn onderling galvanisch gescheiden, één per één;
- de verwerkingstijd is korter dan 20 ms per uitgang;
- de spanningsuitgangen zijn kortsluitvast;
- de stroomuitgangen verdragen de overbelasting te wijten aan een open uitgang;
- een belastingsweerstand tot maximaal 600 Ω voor stroomuitgangen en tot minimaal 1.000 Ω voor spanningsuitgangen moet kunnen gestuurd worden.
- Wanneer de programmeerbare besturingseenheid in de bedrijfstoestand "stop" komt, is het mogelijk om de laatste analoge waarde te behouden.

1.3.1.2.E COMMUNICATIEMODULES

1.3.1.2.E.1 Algemeen

De communicatiemodule bieden de volgende functionaliteit:

Afstandscommunicatie

Het is mogelijk om onbemande buitenstations te verbinden met een centrale post. Dit laat een centrale bewaking van alle buitenstations toe. Het is ook mogelijk om automatische of manuele ingrepen te doen vanuit de centrale naar de buitenstations toe. Indien de buitenstations autonoom kunnen werken, mag het uitvallen van het supervisiesysteem of een communicatiefout de autonome werking van de installatie niet verhinderen. De logische eenheden werken dan verder met de op dat moment van kracht zijnde bevelen en instellingen.

Lokale communicatie

De sturing moet op een zo laag mogelijk niveau zelfstandig zijn, dus onafhankelijk van een besturingseenheid op een hiërarchisch niveau. De communicatiemodule laten informatie uitwisseling toe tussen programmeerbare logische eenheden onderling, tussen logische eenheden en hun uitbreidingen en tussen logische eenheden en apparaten van diverse herkomst zoals bijv. printers, programmeerapparatuur, visualisatiecomputers en veldapparatuur.

De communicatiemodule beschikken over een eigen processor en een eigen geheugen. Om de centrale processor niet te (over)belasten met de afhandeling van communicatie, moet alle communicatie buiten de zgn. 'backplane' – m.a.w. extern aan de PLC – via een aparte processor, of minstens via een aparte processorkern verlopen. De opdrachtnemer dient aan te tonen dat de centrale processor niet belast wordt met de afhandeling van communicatie buiten de 'backplane'.

De module laten transmissie toe volgens verscheidene normen voor de fysische drager, onder andere volgens:

- EIA RS-232-C;
- EIA RS-422 (full-duplex point-to-point) of EIA RS-485 (half-duplex multipoint).

Voor elk communicatiekanaal kan men kiezen tussen verschillende werkingsmodes/protocols, onder andere volgens:

- CCITT IA5 (ASCII) karaktermode met een transparant protocol;
- specifiek protocol voor RS-485(bijv. Profibus, Modbus RTU, ...);
- specifiek protocol voor ethernet (bijv. TCP/IP, Profinet, Modbus TCP, OPC, ...).

De programmeerbare logische besturingseenheid moet protocols van verschillende merken kunnen gebruiken.

Het gebruik van de communicatiemodules wordt vereenvoudigd door een softwarematige configuratie. De communicatiepoorten zijn galvanisch gescheiden t.o.v. de interne elektronica in de programmeerbare besturingseenheid.

1.3.1.2.E.2 Seriële punt-tot-punt koppelingen

De asynchrone seriële communicatiepoorten zijn leverbaar in de volgende uitvoeringen:

	EIA RS-232	EIA RS-422 of EIA RS-485
mechanisch	ISO 2110:1989	ISO 2110:1989
elektrisch	V 28	V 11
functioneel	V 24	V 24

Tabel 47 - 1-1

De volgende parameters zijn softwarematig instelbaar:

- transmissiesnelheden: instelbaar van 110 bit/s tot minimaal 19.200 bit/s;
- stopbits: 1 of 2;
- pariteit: even, odd, mark, space, none;
- databits: 7 of 8.

1.3.1.2.E.3 Lokale netwerken

De voorgestelde netwerkarchitectuur is merkonafhankelijk.

Het netwerk laat een combinatie toe tussen verschillende transmissiemedia zoals afgeschermd twisted pair kabels en glasvezelkabels.

Het netwerk laat toe netwerksegmenten te koppelen die elk afzonderlijk voldoen aan verschillende behoeften op gebied van de te overbruggen afstanden, transmissiesnelheden, aantal deelnemers en storingsongevoeligheid. De te overbruggen afstanden gaan van enkele tientallen meters tot enkele kilometers, de transmissiesnelheden gaan van 9,6 kbit/s tot minstens 10 Mbit/s.

De netwerken zijn mechanisch en elektrische beveiligd.

De netwerkmodules bezitten een geïntegreerde diagnosefunctie. Deze functie laat toe een diagnose te stellen op het niveau van:

- netwerkarchitectuur;
- netwerksegment;
- station;
- module.

1.3.1.2.E.4 Bijkomende uitrusting

Synchronisatie met de tijdseinzender in Mainflingen staat in voor het sturen van de inwendige klok. Om synchronisatie met de tijdseinzender in Mainflingen te bewerkstelligen, is het gebruik van een NTP-protocol of een satelliet signaal toegestaan.

Er wordt minstens 1 synchronisatie per 24 u verwacht. De toegestane afwijking van de inwendige klok mag nooit hoger zijn dan 1 s. Indien dit niet gegarandeerd kan worden, moet de synchronisatie via een DCF77-ontvanger gebeuren. In dat geval is het leveren van deze DCF77-ontvanger in de levering van de programmeerbare besturingseenheid inbegrepen.

1.3.1.2.F VEILIGHEIDS-PLC

Een veiligheids-PLC wordt gedefinieerd als een PLC, speciaal ontworpen voor het implementeren van veiligheidsfuncties, die ervoor moet zorgen dat – bij de uitval van een bepaalde functionaliteit – het proces of de installatie naar een veilige toestand wordt gebracht.

Indien de opdrachtdocumenten een veiligheids-PLC voorschrijven, dient deze minstens de volgende eigenschappen te kennen:

- Zowel hardware als programmatiesoftware zijn gecertificeerd volgens de EN-IEC 61508 norm;
- Als besturingseenheid uit de veiligheidsfunctie moet een enkelvoudig uitgevoerde veiligheids-PLC toestaan dat de veiligheidsfunctie een veiligheidsniveau SIL-3 kan halen, volgens NBN EN 62061 of PLe volgens EN-ISO 13849-1;
- De functionele veiligheid van de installatie moet gegarandeerd blijven bij uitval van de hoofd-PLC en/of bij het gebruik van I/O-eilanden;
- De verwerkingstijden voor het veiligheidsprogramma zijn minstens evenwaardig aan de verwerkingstijden uit paragraaf 1.3.1.2.B – Processormodule.

De opdrachtnemer stelt een gedetailleerde rekennota op om te staven dat het veiligheidscircuit aan alle gestelde eisen voldoet. Deze rekennota maakt deel uit van het studiedossier.

1.4 Programmatie

1.4.1 Beschrijving

1.4.1.1 Kenmerken van de uitvoering

1.4.1.1.A HARDWARE

Als programmeertoestel wordt een draagbare PC gebruikt.

Het programmeertoestel laat het samenstellen, testen, verbeteren en documenteren van het gebruikersprogramma toe. Het programmeertoestel is uitgerust met een geheugen met een capaciteit die tenminste voldoende is om de besturingseenheid te programmeren (minimaal 32 K programma instructies).

Het programmeertoestel kan "off line" of "on line" functioneren:

"off line".

Off line is programmeren mogelijk zonder verbinding tussen programmeertoestel en besturingseenheid.

Het gebruikersprogramma kan op permanent geheugen opgeslagen worden. Het programmeertoestel is voorzien van alle hiervoor benodigde interfaces.

"on line".

On line is door verbinding van het programmeertoestel met de besturingseenheid, hetzij rechtstreeks, hetzij via een netwerk, programmatie, test of aanpassen van een programma in de besturingseenheid mogelijk.

Het programmeertoestel kan een gebruikersprogramma, opgeslagen in het programmeertoestel, overbrengen naar het RAM-geheugen van de besturingseenheid. Het programmeertoestel kan het RAM-geheugen van de besturingseenheid wissen. Deze operaties zijn mogelijk terwijl de besturingseenheid het bestaande programma blijft uitvoeren.

Het programmeertoestel kan een programma dat opgeslagen is in het geheugen van de besturingseenheid starten en stoppen. Indien zowel het RAM als het permanent geheugen een uitvoerbaar programma bevatten, kan het programmeerapparaat één van beide selecteren. Het programmeerapparaat bevat instructies die toelaten om tijdens de programmaverwerking synchroon over te schakelen van het oude programma naar een gewijzigd programma en vice versa.

Het is tevens mogelijk om na te gaan of een gecompileerd programma, opgeslagen in een geheugen van de besturingseenheid, overeenstemt met een bronprogramma opgeslagen in het programmeerapparaat.

Het programmeertoestel is voorzien van alle hiervoor benodigde interfaces.

Deze en andere faciliteiten maken het mogelijk om een werkend programma aan te passen. In dit geval zijn er voorzieningen zodat het bronprogramma dat op het beeldscherm afgebeeld wordt volkomen overeenstemt met het programma dat in de besturingseenheid uitgevoerd wordt. Er zijn ook software of hardwarematige voorzieningen zodat niet geautoriseerd gebruik van deze functie onmogelijk is. Bovendien waarschuwt het programma de gebruiker voor de gevaren van deze faciliteiten en voert met de met deze functionaliteit overeenstemmende commando's slechts uit na een bevestigend antwoord van de gebruiker op een vraag in de stijl van bijv.: "Wilt u deze functie echt uitvoeren? ".

1.4.1.1.B SOFTWARE

1.4.1.1.B.1 Programmeertalen

De programmeerbare besturingseenheid kan geprogrammeerd worden gebruik makend van verschillende programmeertalen. In eenzelfde programma kunnen de verschillende programmeertalen tegelijkertijd gebruikt worden. Iedere programmeertaal kan afgebeeld worden op beeldscherm en op printer.

Van onderstaande 5 programmeertalen worden er tenminste 3 programmeertalen ondersteund, waaronder SFC:

SFC: Sequential Function Chart;

FBD: Function Block Diagram;

LD: Ladderdiagramma;

IL: Instruction List;

ST: Structured text.

De syntax van deze talen is volledig conform met NBN EN 61131-3:2013.

Bovenstaande verplichting geldt niet voor de programmeertaal die in veiligheids-PLC gebruikt wordt.

1.4.1.1.B.2 Programmastructuur

De installatie wordt bestuurd door een reeks programmamodules die aangestuurd worden vanaf een sequentiële module.

De programma's zijn modulair opgebouwd met behulp van functies en functieblokken. De maximale lengte van de instructies die in 1 functie of functieblok samengevoegd worden, wordt beperkt tot wat weergegeven kan worden op 1 beeldscherm.

Eenzelfde functie of functieblok kan meermaals na elkaar opgeroepen worden gedurende eenzelfde programmacyclus.

Men kan functies en functieblokken oproepen met een instructie gevolgd door een parameterlijst. Bij de verwerking nemen de variabelen uit de parameterlijst dan de plaats in van de formele parameters in de definitie van de functie of het functieblok.

Het is mogelijk om globale variabelen te definiëren.

Alle gebruikte variabelen (ingangen, uitgangen, merkers, tellers, tijden, ...) en constanten worden uitsluitend aangesproken via indirecte of symbolische adressering. Aan elke variabele en constante wordt een zinvolle naam gegeven. Deze benaming kan 32 karakters lang zijn.

De gebruikte karakterset voldoet aan ISO/IEC 646:1991.

1.4.1.1.B.3 Programmeerbare tijd –en tellerfuncties

Als tijdfunctie heeft men minimaal de volgende types:

- inschakelvertraging;
- uitschakelvertraging;
- impulsfunctie.

De tijdswaarde bekomt men door een tijdbasis te vermenigvuldigen met een factor. De mogelijke tijdbasis bedraagt tenminste 0,01; 0,1; 1 of 10 s en wordt vermenigvuldigd met een tijdsfactor van 0 tot tenminste 999.

De tellers hebben een tellerbereik van tenminste 999 eenheden. Ze kunnen zowel op als aftellen. De tellers kunnen geladen worden met een instelbare waarde.

1.4.1.1.B.4 Functioneringsprocedures

Opstart procedures.

De programmeerbare besturingseenheid kent de bedrijfstoestanden "in werking" en "stop".

De bedrijfstoestand "in werking" kan ingesteld worden door een schakelaar op het frontpaneel of door een instructie vanuit het programmeerapparaat. De bedrijfstoestand "stop" wordt ingesteld door een schakelaar op het frontpaneel, door een instructie vanuit het programmeerapparaat of door een systeemfout gedetecteerd door een zelfdiagnosefunctie. De bedrijfstoestand wordt gevisualiseerd door een statuslamp.

Indien er geen permanent geheugen aanwezig is, wordt het RAM-geheugen getest. Indien dit een uitvoerbaar programma bevat, wordt dit programma opgestart, zo niet gaat de besturingseenheid over naar de bedrijfstoestand "stop".

Indien er permanent geheugen aanwezig is, wordt het programma in het permanente geheugen naar het RAM-geheugen overgebracht, getest en opgestart. Indien het permanente geheugen echter geen programma bevat of het programma gebreken vertoont, gaat de besturingseenheid over naar de bedrijfstoestand "stop".

De remanente merkers, tijden, tellers, ..., behouden hun toestand zoals vóór het inschakelen van de processor vooropgezet dat de buffering door netspanning of batterij aanwezig is. Een reset-functie maakt het echter mogelijk om ook de remanente merkers, tijden, tellers, ..., op nul te zetten bij het starten van het programma.

De niet remanente merkers, tijden, tellers, ..., worden bij het starten van het programma op nul gezet. Voor het begin van de cyclische programmaverwerking dienen voorinstellingen, waaronder de initialisatie van de in- en uitgangsregisters, merkers, tijden, tellers, ..., geprogrammeerd te kunnen worden.

Het gedrag van de besturingseenheid na een netspanningsonderbreking is programmeerbaar. De gebruiker kan de programmeerbare besturingseenheid zodanig instellen dat de besturingseenheid na het opkomen van de voedingsspanning ofwel automatisch opnieuw opstart ofwel automatisch naar de bedrijfstoestand "stop" overgaat.

Deze instelling kan verschillend geprogrammeerd worden al naargelang de besturingseenheid zich voor de netspanningsonderbreking in de bedrijfstoestand "in werking" of "stop" bevond.

Verskillende opstarttroutines zijn programmeerbaar, zowel voor aanloop vanuit de bedrijfstoestand "stop" als voor aanloop na het opkomen van de netspanning.

Programmaverwerking.

De cyclustijd van het programma wordt zo bepaald dat de totale verwerking van een commando maximaal 100 ms bedraagt. Meer specifiek wordt de tijd bedoeld die ligt tussen het bedienen van een hardware-knop, software-knop van een SCADA of touchscreen en de daadwerkelijke uitvoering van de gekoppelde actie. Analooft geldt voor een noodstop de maximale tijd van 50 ms. Een terugmelding of verklikkerlamp mag maximaal 500 ms vertraging geven.

De programmaverwerking gebeurt cyclisch. Om de totale cyclustijd te beperken, worden de programmadelen waarvan de uitvoering aan voorwaarden verbonden is, niet gelezen wanneer aan deze voorwaarden niet voldaan is. Het is mogelijk om de maximale totale cyclustijd vrij in te stellen en te bewaken.

Om de reactietijd te verkorten, kunnen de toepassingen gerealiseerd worden in autonome modules, welke geïntegreerd kunnen worden in verscheidene taken, waarvan de periodiciteit en de prioriteit aangepast zijn aan de te verwerken functie. Het is derhalve mogelijk om bepaalde programmadelen periodisch uit te voeren met een instelbare intervaltijd korter dan de totale cyclustijd. Bepaalde programmadelen kunnen op deze wijze gegarandeerd uitgevoerd worden binnen een bepaald tijdraster onafhankelijk van de totale cyclustijd.

1.5 Documenten

1.5.1 Beschrijving

De levering van een programmeerbare besturingseenheid omvat eveneens de levering in drievoud van de informatie, waarnaar verwezen wordt in deel 5 van NBN EN 61131-2:2008

("5. Information to be provided by the manufacturer").

Deze informatie bevat onder meer, maar niet uitsluitend:

- de gebruikershandboeken van al het gebruikte materiaal;
- de gebruikershandboeken van alle gebruikte software;
- de montage- en onderhoudsvoorschriften;
- een bedieningshandleiding;
- een checklist voor het opsporen van fouten;
- een lijst met de bestelnummers en het type van al het gebruikte materiaal.

Verder wordt de informatie waarnaar verwezen wordt in paragraaf 1.5. "Compliance" en in de annexen D "Implementation - dependent parameters" en E "Error conditions" van NBN EN 61131-2:2008 geleverd.

De CD-ROM met alle gebruikte software en de in deze paragraaf opgesomde documentatie worden eveneens geleverd. Elke aangebrachte verandering in de software dient nageleverd te worden op CD-ROM.

Alle documenten worden voorzien van een voorblad met duidelijke titel en versienummer. Elke wijziging van hardware of software houdt ook een aanpassing van de documentatie en van het versienummer in. Elke wijziging wordt ingeschreven in een logboek.

1.5.1.1 Kenmerken van de uitvoering

1.5.1.1.A HARDWARE

Alle schema's worden gerealiseerd volgens NBN EN 60027-1:2007. Alle lijsten worden opgesteld conform NBN EN 60445:2000.

1.5.1.1.A.1 Installatieschema's

De installatieschema's bestaan zowel uit globale symbolische blokschema's als uit gedetailleerde elektrische deelschema's van een bepaald blok. Deze deelschema's kunnen, wanneer het blok vrij complex is, ook weer in de vorm van een blokschema opgesteld worden, maar uiteindelijk komt men steeds na één of meer tussenstappen tot een gedetailleerd elektrisch schema.

Opdat het schema effectief als documentatie gebruikt kan worden, wordt een volledig tekstuele beschrijving van de opbouw en de werking van het schema bijgeleverd. Een aanduiding van iedere component plus een lijst van onderdelen moet op het schema voorkomen. Bij vervanging van defecte componenten moet bekend zijn welke eisen er worden gesteld aan de componenten (bijv. type zekering, warmtedissipatie van weerstanden,...). Merk en typenummer van de elementen worden op de schema's vermeld.

1.5.1.1.A.2 Gebruiksschema

Bij programmeerbare logische besturingseenheden geeft het gebruiksschema de voorzijde van de kasten weer met hun indeling in racks, modules of blokken waarop de volgende inlichtingen worden aangebracht:

- kenteken van de uitrusting;
- aard van de modules;
- functies en adresteken;
- gebruikte en vrijgebleven plaatsen.

1.5.1.1.A.3 Bedradinglijst

De bedradinglijst heeft betrekking op de toestellen binnen de schakelkast.
Ze is van het volgend formaat:

Van		Naar		mm ²	Kleur
Toestel	Klem	Toestel	Klem		

Tabel 47 - 1-2

Het opstellen van de bedradinglijst gebeurt volgens een alfanumerieke aanduiding. De verschillende toestellen worden eerst in alfabetische volgorde geordend, vervolgens wordt verder gewerkt met numerieke grootheden. Wanneer alle toestellen op deze manier zijn verwerkt worden de verbindingen naar de klem van de klemmenrij en de doorverbindingen tussen de klemmen van de klemmenrij onderling beschreven.

1.5.1.1.A.4 Kabellijst

De kabellijst beschrijft de aansluitingen tussen de schakelkast en de verschillende vermogenelementen, bedieningstoestellen en dergelijke. Bij elke kabel worden de verschillende aders aangeduid met cijfer en kleurencode. Als bij een bepaalde bestemming nog onderlinge verbindingen dienen uitgevoerd te worden, dan wordt dit aangeduid in de laatste kolom.

De kabellijst heeft het volgende formaat:

	Kabel nr.	Kleur	Sectie mm ³	Klemmen rij nr.	Bestemming		Doorverbonden klemmen			
							Van		Naar	
					Toestel	Klem	Toestel	Klem	Toestel	Klem
Ader nr.										

Tabel 47 - 1-3

De kabels dienen aan beide uiteinden van hun kenteken te worden voorzien.
Dit kenteken bevat de belangrijkste specificaties van de kabel:

- kabelnummer;
- bestemming van het andere uiteinde;
- genormaliseerde aanduiding van de kabelsoort gevolgd door het aantal geleiders en de draaddoorsnede.

1.5.1.1.B SOFTWARE

1.5.1.1.B.1 Programmatie – functionele analyse

De programmatie vertrekt van een functionele analyse op basis van de opgenomen procesbeschrijving in de opdrachtdocumenten. Deze eerste bevat een opsomming van alle stappen met bijhorende in- en uitgangen en grensvoorwaarden. De karakteristieken en randvoorwaarden die betrekking hebben op het automatische zelf van de te verwezenlijken uitrusting, alsook van de karakteristieken van de verschillende aan te schakelen toestellen, dienen gekend te zijn door de opdrachtnemer.

De gedetailleerde functionele analyse is een uitwerking van de procesbeschrijving. Beiden worden qua opbouw ter goedkeuring voorgelegd aan de aanbestedende overheid. Bij de uiteindelijke programmatie wordt hiervan niet afgeweken zonder voorafgaande toestemming van de aanbestedende overheid.

Deze functionele analyse bevat kruisverwijzingen naar locaties in de eigenlijke programmatuur. De functionele analyse laat toe om de logica in de programmatuur terug te vinden.

1.5.1.1.B.2 Programmatie – datastroombiagram

De programmatie vertrekt van het datastroombiagram, dat op zijn beurt het resultaat is van de functionele analyse. Het doel van een datastroombiagram is een document te genereren waaruit de programmeur de software kan implementeren zonder het proces in het algemeen te kennen.

Een datastroombiagram is te beschouwen als een gedetailleerde beschrijving van alle logische functies in het programma, gegroepeerd per deelproces (= *objecten*).

Dit datastroombiagram bevat kruisverwijzingen naar locaties in de eigenlijke programmatuur. Het datastroombiagram laat toe om de logica verwerkt in dit diagram in het programma terug te vinden en beschrijft de opdeling van de installatie in logische deelprocessen.

Het datastroombiagram is systeemafhankelijk en wordt qua opbouw ter goedkeuring voorgelegd aan de leidend ambtenaar.

1.5.1.1.B.3 Listings

Een listing is het programma op een "lijst" en in een leesbare vorm op CD-ROM in het broncode-formaat van de constructeur en tevens als PDF-document.

Een listing wordt opgemaakt in functie van de gebruikte programmeertaal.

Ook wordt een lijst opgesteld van de gebruikte variabelen en constanten.

De opdrachtnemer voorziet in de levering van een kopie op permanent geheugen van het definitief programma bij de definitieve oplevering met duidelijke vermelding van datum, versienummer en de reden van de aangebrachte wijzigingen.

Tijdens de waarborgperiode valt de levering van ieder bijkomend programma of gewijzigd programma, dat niet voortvloeit uit een aanvraag tot uitbreiding vanwege de aanbestedende overheid, ten laste van de opdrachtnemer.

1.6 Diverse leveringen en werken

1.6.1 Opleiding

Het leveren van de besturingseenheid (*of logische besturingseenheid*) en van zijn hulpapparaten omvat ook een vorming voor het personeel van de aanbestedende overheid.

Deze opleiding is het voorwerp van een aparte post in de samenvattende opmeting/inventaris.

Deze vorming bestaat uit een uiteenzetting, het op de hoogte brengen van het onderhoud, herstellingen bij de eerste tussenkomst en praktische simulaties van reële problemen.

Per persoon wordt er – tijdens de opleiding – 1 Nederlandstalige handleiding overhandigd, die minimaal de topologie v/d installatie, de systematiek ervan en een foutenanalyse bevat.

1.6.2 Reservematerialen

Tenzij anders vermeld in de opdrachtdocumenten, is in de levering van de programmeerbare logische besturingseenheid tevens de levering van volgende reservematerialen inbegrepen:

- 1x PLC digitale ingangsmodule (= *DI-kaart*) per begonnen schijf van 5 modules voor elk aangewend type, met als maximum het aantal kaarten nodig om het grootste rack van de installatie opnieuw samen te kunnen bouwen uit reservematerialen;
- 1x PLC digitale uitgangsmodule (= *DO-kaart*) per begonnen schijf van 5 modules voor elk aangewend type, met als maximum het aantal kaarten nodig om het grootste rack van de installatie opnieuw samen te kunnen bouwen uit reservematerialen;
- 1x PLC analoge ingangsmodule (= *AI-kaart*) per begonnen schijf van 10 modules voor elk aangewend type, met als maximum het aantal kaarten nodig om het grootste rack van de installatie opnieuw samen te kunnen bouwen uit reservematerialen;

- 1x PLC analoge uitgangsmodule (= *AO-kaart*) per begonnen schijf van 10 modules voor elk aangewend type, met als maximum het aantal kaarten nodig om het grootste rack van de installatie opnieuw samen te kunnen bouwen uit reservematerialen;
- 1x PLC-communicatiekaart voor elk aangewend type.

Hoofdstuk 47 werd opgemaakt door:

Voorzitter en secretaris

Kristof Eliano

leden van de werkgroep

Wim De Bruyn, Jeroen De Winter, Sifroy Geentjens (*Agoria*), Kris Janssens & Raf Van Hekken

Colofon

Verantwoordelijke uitgever :
ir. Tom Roelants
administrateur-generaal

Contactadres :
Afdeling Expertise Verkeer en Telematica
Koning Albert II-laan 20, bus 4
1000 BRUSSEL

Tel. 02-553 78 02

www.wegenenverkeer.be - expertise.verkeer.telematica@mow.vlaanderen.be

Depotnummer :
D/2017/3241/125